

VTT

Jännitteistä uutta voimaa

Keinoja organisaatioille
jännitteiden tulkintaan ja
hyödyntämiseen

Kalvosarja
organisaatioiden käyttöön

27/01/2020 VTT – beyond the obvious

Jännitteistä uutta voimaa

Keinoja organisaatioille jännitteiden tulkintaan ja hyödyntämiseen

Tutkimme organisatorisia jännitteitä TSR:n rahoittamassa hankkeessa 2017-2019. Tutkimuksen tulosten pohjalta tässä kalvosarjassa kuvataan:

Mitä jännitteet ovat?

Miten jännitteitä voi tunnistaa ja luokitella?

Miten jännitteiden käsittelyä voi organisaatiossa parantaa?

Kalvosarja perustuu hankkeen loppuraporttiin, joka löytyy tästä linkistä:

<https://cris.vtt.fi/en/publications/j%C3%A4nnteist%C3%A4-uutta-voimaa-keinoja-organisaatioille-j%C3%A4nnteiden-t>

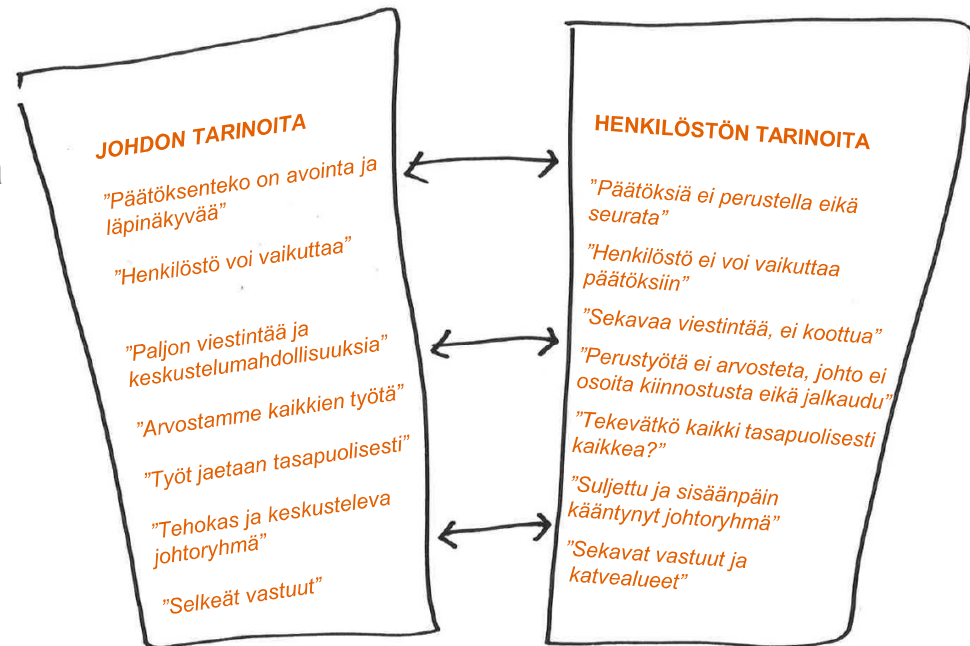

Työsuojelurahasto
Arbetskyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

Mitä jännitteet ovat?

Mitä jännitteet ovat?

- Organisaatioiden arkea värittäviä moninaisia ristiriitaisuuksia
- Yleisiä tulkintatapoja: virheitä, häiriöitä ja johtamisen epäonnistumisia; yksilöiden välisiä henkilökohtaisia ristiriitoja; organisaation ”irrationaalinen ulottuvuus”
- Defensiivinen suhtautuminen jännitteisiin johtaa usein siihen, että vältellään niiden nostamista keskusteluun
- Suhtautumistavan takana on massatuotannon logiikka, jossa organisaatiot nähdään ”koneen kaltaisina”

Esimerkki organisaatiosta, jossa johdon ja henkilöstön tarinat ovat ristiriitaisia tai ”jännitteisiä”

Mitä tehdä?

- Organisaatiossa saatetaan tehdä suoraviivaisia johtopäätöksiä ristiriitojen syistä. Silloin johto saattaa alkaa ratkaista niitä nopeasti ylhäältä alas - tehokkaasti ja suoraviivaisesti
- Tämä saattaa tuoda lyhytaikaisesti helpotusta, mutta pitkällä aikavälillä voimistaa ristiriitaa, jos taustalla vaikuttavia tekijöitä ei ymmärretä eikä oteta yhteiseen tarkasteluun
- Välttämisperusteelliset eivät myöskään tarjoa organisaatiolle välineitä ja keinoja ymmärtää ja käsitellä pysyviä jännitteitä pitkäjänteisemmin.

"Henkilöstö ei ole ymmärtänyt mistä muutoksessa on kyse"

"Henkilöstön näkökulma on liian rajallinen"

"Henkilöstö ei ole sitoutunut muutokseen ja organisaatioon"

"Osalla on henkilökohtaisia sopeutumiso ongelmia ja vaikeuksia uudelleenorganisoida tehtäviään"

"Lisätään ja tehostetaan informaation jakamista"

"Tarjotaan lisää työnohjausta"

"Keskustellaan asiasta henkilöstöpäivässä"

"Tarjotaan lisää osallistumismahdollisuuksia"

Miten muuten jännitteitä voi määritellä?

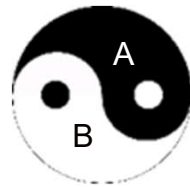
- Jännitteet ovat erilaisten asiantilojen ja toimintamallien yhteensopimattomuutta tai ristiriitaisuutta, joka nousee esiin organisaation dynamiikan ja moninaisten vaihtoehtojen vuoksi.
- Jännitteet ovat kompleksisessa toimintaympäristössä jatkuvasti muuntuvan ja kehkeytyvän organisaation **luonnollinen ominaisuus ja jopa tarpeellinen ilmiö**. Eivät sellaisenaan hyviä tai pahoja.
- Jännitteitä **aiheutuu jatkuvasti** erilaisista yhteensopimattomuuksista niin organisaation sisällä kuin sen suhteissa ulkoiseen ympäristöönsä.
- Jännitteillä on ”**kahdet kasvot**”: Ne ovat tekijöitä, jotka aiheuttavat organisaatiossa haasteita ja myös yksilötason ongelmia, toisaalta ne ovat organisaatioissa tärkeitä huomiomerkkejä ja energisoijia.
- Jännitteet antavat viitteitä siitä, mihin tulisi kiinnittää huomiota ja parhaimmillaan ne auttavat luomaan uusia ratkaisuja ja toimintatapoja.

Miten jännitteitä voi tunnistaa ja luokitella?

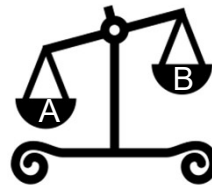
Miten organisatorisia jännitteitä voidaan luokitella?

Organisaatioteorioissa on jännitteitä käsitelty niin paradokseina, joko-tai -kysymyksinä, joissa on valittavana jompikumpi kahdesta vaihtoehdosta, kuin yhteisymmärrykseen tähtäävinä dialektisina ongelmina

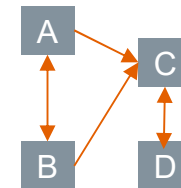
Paradoksi

Jännitteitä, jotka kuvastavat pysyviä ristiriitaisuuksia toisistaan riippuvaisten elementtien välillä.

Dilemma

Jännitteitä, joilla voidaan hahmottaa **kahden toisensa poissulkevan vaihtoehdon** kautta. Dilemmoihin vastataan punnitsemalla kummankin vaihtoehdon hyötyjä ja haittoja, minkä perusteella valitaan paras vaihtoehto. Jännitteet nähdään kilpailevina intresseinä.

Dialektinen kysymys

Jännite, joissa päädytään vastakkaisia vaihtoehtoja A ja B yhdistellen laadultaan kokonaan uudentyyppiseen ratkaisuun C, synteesiin, jolle ajan myötä voi kehittyä uusi vastakkainen näkökulma.

(mukaillen Smith & Lewis 2011)

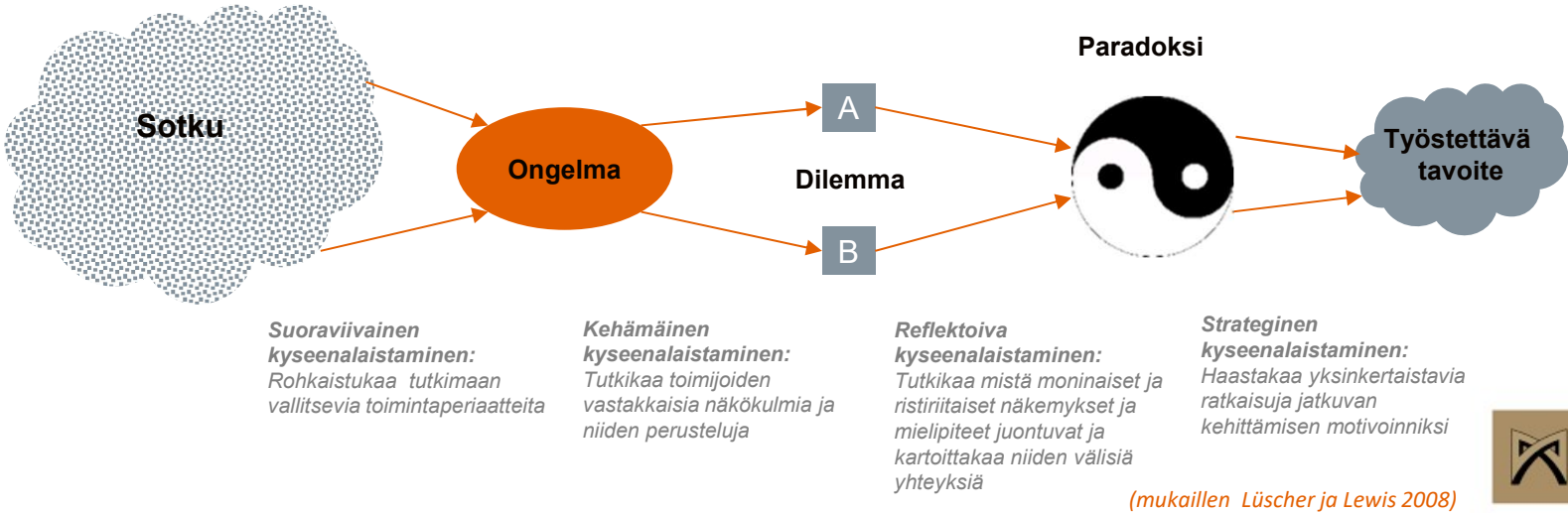

Työsuojelurahasto
Arbetskyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

Jännitteiden tunnistaminen

Käytännössä organisaatiossa voi olla mielekästä hahmottaa jännitteisiä tilanteita esimerkiksi alla olevan jaottelun mukaisesti ongelmana, dilemmana ja paradoksina. Se, millaisiksi jännitteet hahmotetaan, vaikuttaa siihen, miten niitä voidaan alkaa käsitellä. Alla kuvassa on esimerkkejä siitä, millaisin erilaisin kysymyksin ongelmaa, dilemmaa ja paradoksia voidaan alkaa muokata yhdessä keskustellen kohti työstettäviä tavoitteita.

Pysyvät jännitteet organisaatioissa

- Pysyviä jännitteitä organisaatioissa kutsutaan paradokseiksi. Sitä voidaan käyttää yhtenä ”linssinä” tai työkaluna pysyvien jännitteiden ymmärtämiseksi.
- Pysyvät jännitteet voidaan luokitella organisaation oppimiseen, organisoitumiseen, identiteettiin ja tekemiseen liittyviksi jännitteiksi
- Organisaatiot joutuvat ratkaisemaan näitä perusjännitteitä yhä uudestaan. Pysyvät jännitteet vaikuttavat eri tavoin eri organisaatitasoilla ja eri toimijoihin. Niihin ei ole olemassa yhtä oikeaa ratkaisua.

(mukaillen Smith & Lewis 2011)

Työsuojelurahasto
Arbetsarkyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

Tapaustutkimus A: Jännitteet julkisessa organisaatiossa

- Kohteena kaupungin kirjastotoimi, jossa tehty useita muutoksia toiminnan tehostamiseksi ja palvelujen parantamiseksi
- Tavoitteena oli kehittää työyhteisön yhteisöllisyyttä ja yhtenäisyyttä
- Avainhenkilöhaastattelujen pohjalta nousi esille perusjännite toiminnan tehostamisen ja organisaation perustehtävän laajenemisen välillä, mikä vaikutti laajasti henkilöstöön
- Myös johdon ja henkilöstön tarinat (narratiivit) organisaation toiminnasta erosivat toisistaan
- Yhteiskehittämisessä johtoryhmän kanssa käytettiin varsin yksinkertaisia keinoja, kuten vuosikelloa toiminnan näkyvämmäksi tekemiseksi ja perusjännitteen lieventämiseksi

Esimerkki 1 jännitteiden hahmotta- misesta

27/01/2020 VTT – beyond the obvious

Käsitykset toiminnan päämääristä ja prioriteeteista

Suunta selvillä
Pyritään toteuttamaan kaikki
strategiassa mainittu

Suunta epäselvä ja heilahteleva
Pyritään itse määrittelemään
painopisteet

Käsitykset organisaation toimivuudesta

Toimintatapa keskustelevalta,
työryhmissä ja porukalla tekeminen

Toimintatapa toimintakeskeinen,
resurssikeskeinen

Käsitykset toiminnan kehittämisestä

Edelläkävijyyden korostaminen,
teknologian haltuunotto ja
innovatiivisuus - > halu kehittyä

Toiminnan taantuminen,
vanhanaikaisuus, pelot -> pakko
kehittyä

Käsitykset muutoksen hallittavuudesta

Konsernijohto päättää kaiken,
resurssit niukat ja tulevaisuus
epävarmaa ja oma työ uhattuna

Mukautuminen ja
innovatiivisuuden korostaminen,
uuden oppiminen

Käsitykset johdon ja henkilöstön ominaisuuksista

Henkilökunnan soveltuvuus
persoonallisuuspiirteitä korostava
Johto ei katso tarpeelliseksi jakaa
asioita

Henkilöstön soveltuvuus yhteisöä
ja erilaisuutta korostava
Johdon toiminta avointa

Käsitykset työstä ja sen merkityksestä

Saamme aikaiseksi ja onnistumme
Asiakkaat arvostavat työtämme

Emme ole riittäviä
Asiakkaiden vaatimukset
ristiriitaisia ja mahdottomia toteuttaa

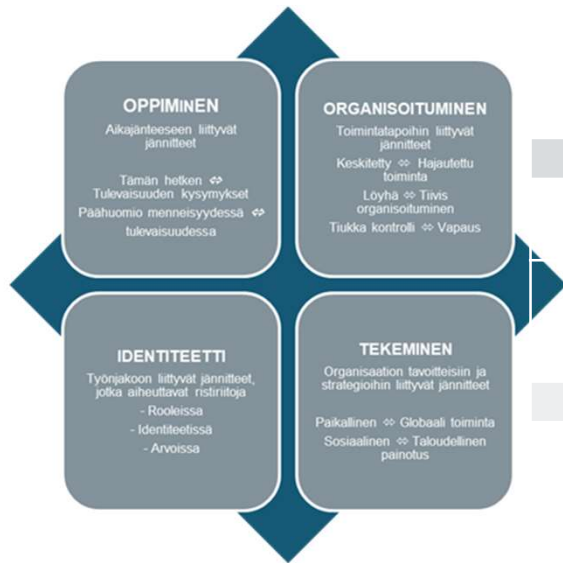
Työsuojelurahasto
Arbetskyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

Tapaustutkimus B: Jännitteet turvallisuuskriittisessä organisaatiossa

- Kohteena kansainvälisesti toimiva prosessiteollisuuden yritys ja sen turvallisuustietojärjestelmän käytön kehittäminen
- Tietojärjestelmästä vastasi kaksi eri organisaatiota, jotka eivät olleet saaneet aikaan pysyvää ratkaisua siitä, kumman tulisi syöttää tietyt tiedot järjestelmään. Ratkaisemattomana tämä sinänsä yksinkertaiselta vaikuttava kysymys aiheutti jatkuvaa käytännön haastetta.
- Tutkimuksessa kysymyksen taustalla havaittiin varsin monisyisiä syvempiä jännitteitä, jotka liittyivät organisaatioiden niin välisiin suhteisiin, ammatti-identiteettiin kuin itse tietojärjestelmien ristiriitaisiin ominaisuuksiinkin
- Tutkimus auttoi organisaatiota tarkastelemaan ”yksinkertaista” tietoteknistä ongelmaa paradoksi-linssien läpi laajempana sosio-tekniikan kysymyksenä ja ymmärtämään syitä sen taustalla

Esimerkki 2 jännitteiden hahmotta- misesta

27/01/2020 VTT – beyond the obvious

Käsitykset ongelman ja ratkaisun luonteesta: suoraviivainen vai kompleksinen

Yksinkertainen, kapeasti rajattu, helppo päättämiskysymys

Monitahoinen, moneen asiaan vaikuttava, vaikeasti ratkaistava neuvottelukysymys

Käsitykset organisaatioiden suhteesta

Läheiset, riippuvaiset, yhteiset intressit, helppo sopu tai päämiehen sanelu

Eri intressit, ei molemmille täysin sopivaa ratkaisua, kieltäytymisen mahdollisuus

Käsitykset tehtävän luonteesta

Tärkeä rutiini, sopivin osaksi asiantuntijan työtä

Yksinkertainen, turhauttava, tuhlaa asiantuntijan resurssia

Työ erityisesti palkattavalle henkilölle

Rutiiniluonteinen, ei sovi päätehtäväksi

Rutiinitehtävä väliaikaiselle työvoimalle

Edellyttää ehdottomasti osaamista, paneutumista ja sitoutumista

Käsitykset tietoteknisistä välineistä ja tietojärjestelmistä

Helpottaa ja tehostaa työtä

Hidastaa ja vaikeuttaa työtä

Optimaalinen tiettyyn tehtävään

Pelattava yhteen

Toimivuus ja helppokäyttöisyys pitää olla paras mahdollinen.

On hyviä ja huonoja piirteitä – ihminen sopeutuu

Sama hyvä kaikille sopiva

Tarpeet ja sopivuus ja vaihtelevat

Käsitykset muutoksesta

Uusi järjestelmä puutteellisten tilalle juuri nyt

Uusimisen kustannukset, muutoksen vaiva ja riski. Vanhalla pärjätään vielä, kun korjataan

Investointi

Oman toiminnan kehittäminen

Myöhemmin kannattava ratkaisu.

Välittömästi kannattava ratkaisu

Lupaus luo toivoa

Odottelu turhauttaa

Työsuojelurahasto
Arbetsarkyddsfonden
The Finnish Work Environment Fund

Miten jännitteiden käsittelyä voi organisaatiossa parantaa?

Jännitteissä elely ja muutosjoustavuus

- Jännitteiden ratkaisemiseen ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa, vaan organisaatioiden tulisi kehittää erilaisia toimintatapoja ja arvioida niiden toimivuutta eri tilanteissa. Tätä kykyä voidaan kutsua myös organisaation muutosjoustavuudeksi, resilienssiksi.
- Seuraavassa kalvossa on esimerkki sparrausprosessista, jossa organisaation uudelleenorganisoinnissa tuettiin keskijohtoa siirtymisessä itseohjautuviin tiimeihin (Lüscher ja Lewis 2008)
- Jännitteet otettiin aktiiviseen käsittelyyn ja niitä tarkasteltiin eri näkökulmista: ongelmana, dilemmana ja paradokseina, minkä avulla opittiin hahmottamaan työstettäviä tavoitteita
- Sparrausprosessi auttoi johtajia havaitsemaan ja hyväksymään jännitteiden paradoksaalinen luonne. Tämän pohjalta he oppivat etsimään pysyviin jännitteisiin sekä-että tyyliisiä ratkaisuja joko-tai ratkaisujen rinnalle.

Esimerkki organisaatiomuutoksen tarkastelusta eri linssien läpi

	Ongelmana: Sotkun selvittely	Dilemmana: Joko/tai valinta	Paradoksina: Yhteysien hahmottaminen	Työstettävänä tavoitteina
Identiteettiin liittyvät kysymykset	<ul style="list-style-type: none"> Miten rakennan vahvan tiimin näin erilaisista ihmisistä? 	<ul style="list-style-type: none"> Pitäisikö asettaa samat tavoitteet kaikille vai sallia jäsenten erilaisuus? 	<ul style="list-style-type: none"> Luo sekä yhtenäisyyttä että arvosta ja hyödynnä erilaisuuksia 	<ul style="list-style-type: none"> Kohtele erilaisia jäseniä kunkin tarpeiden ja edellytysten mukaisesti saavuttaaksesi yhtenäisen tiimin
Tekemiseen liittyvät kysymykset	<ul style="list-style-type: none"> Kuinka voin delegoida tehtäviä, jotka osaan itse parhaiten ratkaista? Jos tiimistäni tulee itseohjautuva, mitä minä sitten teen? 	<ul style="list-style-type: none"> Pitäisikö minun tiukasti ohjata alaisia vai antaa heidän oppia itse? Pitäisikö minun johtaa vai antaa alaisten johtaa? 	<ul style="list-style-type: none"> Johda ja pysyttele taustalla Kirkasta suuntaviivoja ja mahdollista alhaalta ylös toimiminen 	<ul style="list-style-type: none"> Jaa kokemuksesi alaisten kanssa, jotta he oppivat ratkaisemaan ongelmat itse. Auta tiimejä luomaan yhteiset pelisäännöt, joiden avulla ne voivat toimia itseohjautuvasti
Organisointiin liittyvät kysymykset	<ul style="list-style-type: none"> Kuinka voin rakentaa hyviä tiimejä, kun alaiseni eivät ole motivoituneita muutokseen? Kuinka voin rakentaa toimivat tiimit tällaisessa hässäkässä? 	<ul style="list-style-type: none"> Pitäisikö minun määrätä vai kunnioittaa alaisten toiveita? Pitäisikö rakentaa tiimit nyt vai odottaa tilanteen rauhoittumista? 	<ul style="list-style-type: none"> Ihmiset kaipaavat muutokseen merkityksellisyyttä ja uusi toiminta tuottaa merkityksellisyyden tunnetta Muuta ja luo pysyvyyttä 	<ul style="list-style-type: none"> Pidä yllä tiimiläisten motivaatiota organisaatiomuutoksen ajan Rakenna tiimejä, jotka pystyvät toimimaan joustavasti erilaisissa hässäköissä

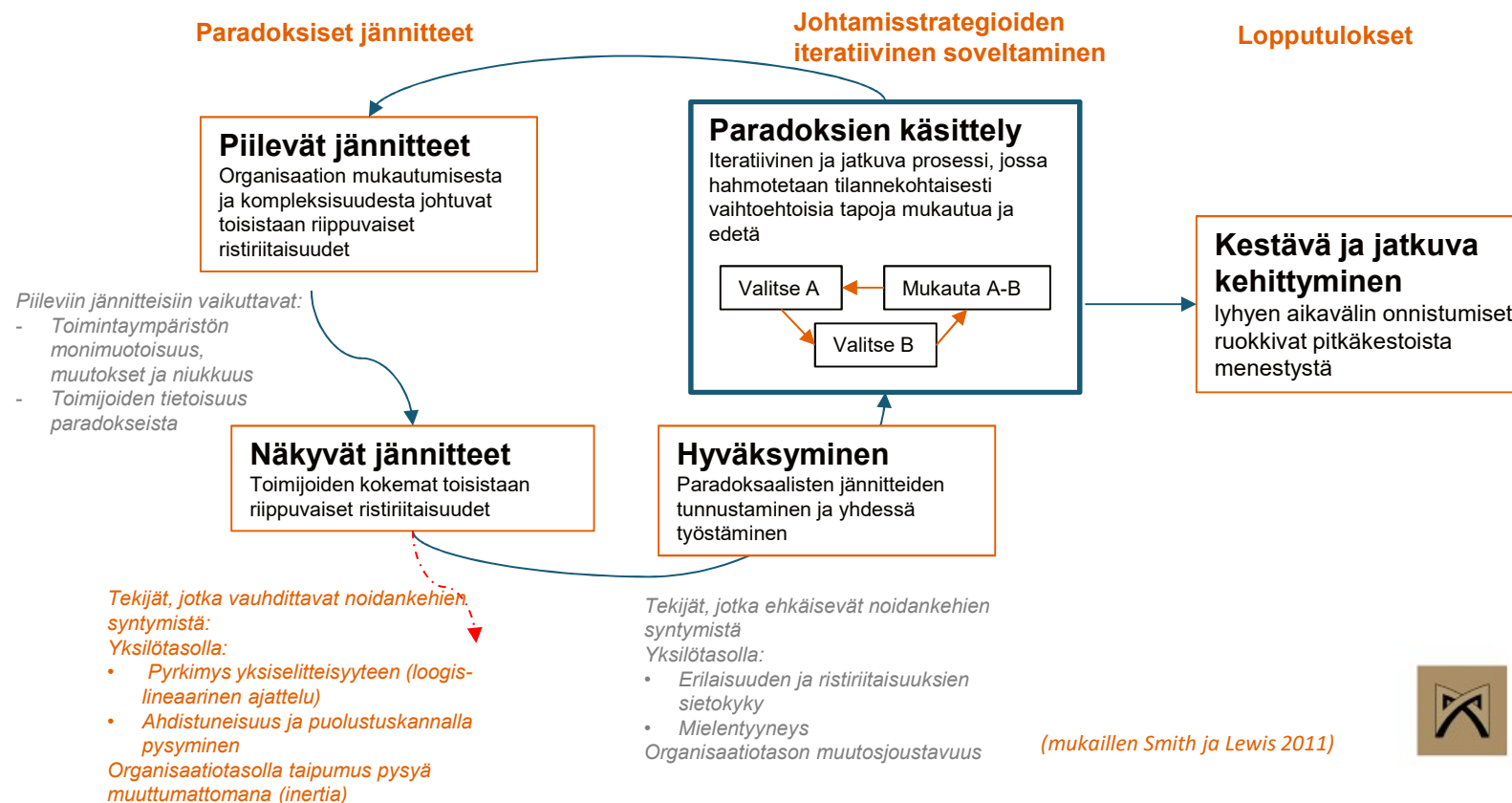

Pysyvien jännitteiden aktiivinen käsittely

- Pysyvien jännitteiden sivuuttaminen johtaa helposti noidankehään, mikä pahimmillaan lisää sisäistä vastakkainasettelua ja vahvistaa jännitteiden negatiivisia vaikutuksia.
- Seuraavassa kalvossa kuvataan aktiivista paradoksaalisten jännitteiden käsittelyä organisaatiossa siten, että piileviä jännitteitä nostetaan yhteiseen keskusteluun ja päätöksentekoon
- Paradoksien hyväksyminen normaaliksi osaksi organisaation toimintaa auttaa niiden käsittelyä ja monipuolistaa erilaisten tilannekohtaisten etenemisvaihtoehtojen hahmottamista ja valintaa
- On myös hyvä huomata, että rajoittuminen loogis-lineaariseen (yksiselitteiseen) tai toista ääripäätä korostavaan toimintaan saattaa johtaa tilanteeseen, jossa jännitteet ja ristiriidat vahvistuvat edelleen

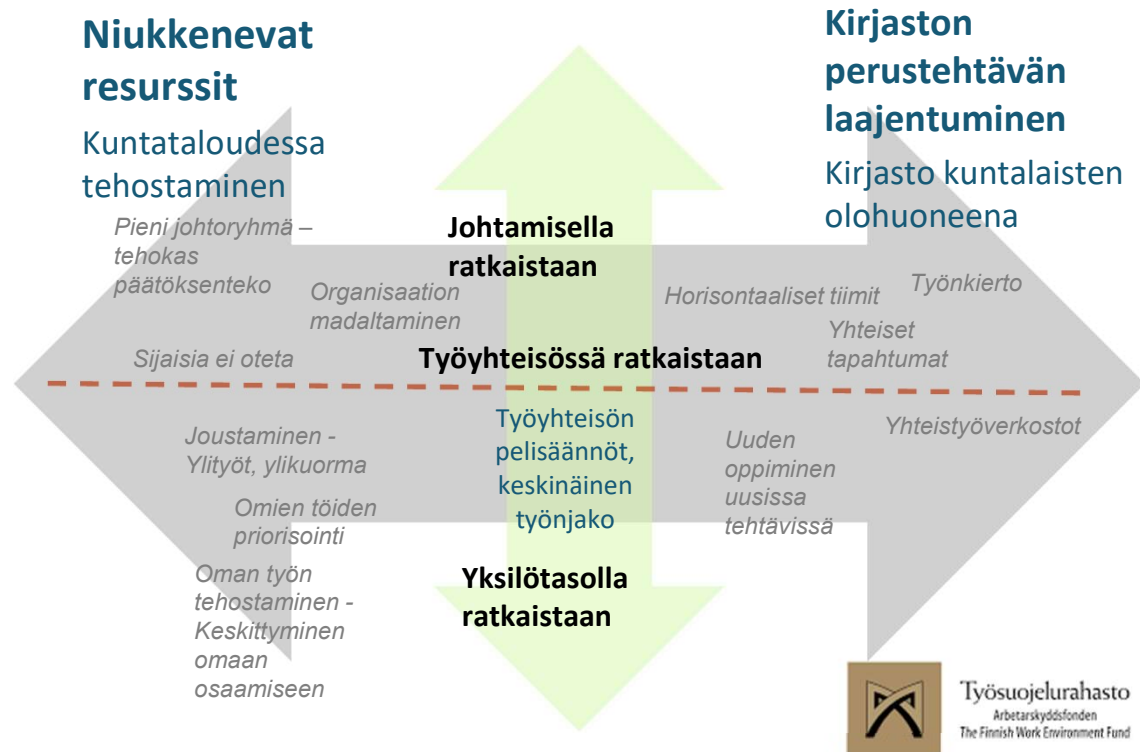

Paradoksien aktiivinen käsittely kaaviona

Esimerkki jännitteisiin vastaamisesta

- Kirjastotoimialan pysyvänä jännitteenä perustehtävän laajentuminen resurssien niuketessa
- Tästä aiheutui monia toisiinsa kietoutuneita arjen jännitteitä
- Organisaatio pyrki ratkaisemaan niitä eri keinoilla ja eri tasoilla päästäkseen eteenpäin

Jännitteen analysointikehikko

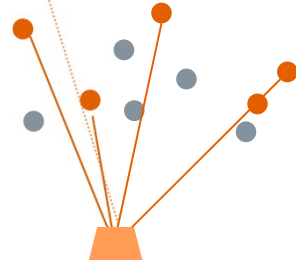

- Jännite voi näyttää esimerkiksi vain kahden yksilön väliseltä konfliktilta, mutta se voi heijastella moninaisia ilmiöitä eri tarkastelutasoilla
- Jännitteen monipuolisen ja monitasoisen tarkastelun pohjalta voidaan kehittää paremmin toimivia etenemistapoja

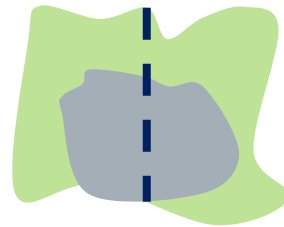

Mitä opimme?

1. Ratkaisujen vaikutuksia on vaikea hahmottaa, jos ongelmaa/jännitettä tarkastelee vain yksittäisenä ”ongelmana”; esimerkiksi ”puutteellinen sitoutuminen”

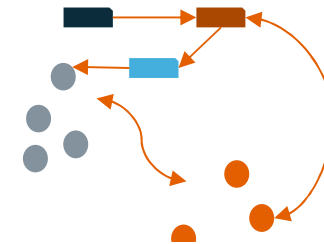
2. Jännitteiden tarkastelu ”kimppuina” lisää ymmärrystä siitä, miten eri tekijät vaikuttavat toisiinsa ja millaisia yllättäviäkin vaikutuksia tai mahdollisuuksia voi tulla esiin; esimerkiksi keskitetty johto vs. itseorganisoituminen

3. Jännitteiden tarkastelu erilaisista näkökulmista auttaa ymmärtämään niiden laajempia taustoja ja vaikutuksia

- yksilönäkökulma (työntekijä)
- organisaatio kokonaisuudessaan, yksiköt, tiimit
- instituutio, kansallinen, globaali

4. Jännitteitä voi käsitellä hedelmällisesti vuorovaikutuksen kautta. Organisaatioita voi auttaa identifioimaan ja tulkitsemaan niitä, löytämään ratkaisuja ja muuttamaan vallitsevia organisaatiotarinoita ja täten myös toimintaa

Yhteenveto jännitteiden kanssa elämiseen

Suhtaudu uteliaasti – anna tilaa eri mielipiteille!

Analysoi moninäkökulmaisesti – havainnoi yhteyksiä!

Luo yhteisöllisiä ratkaisuja – kokeile!

Sovella erilaisia kehittämistapoja jatkuvana iteratiivisena prosessina!

**Elävä ja toimiva organisaatio ei tule koskaan valmiiksi -
se elää jatkuvassa muutoksessa!**

Lähteet

- Linkki loppuraporttiin: <https://cris.vtt.fi/en/publications/j%C3%A4nnitteist%C3%A4-uutta-voimaa-keinoja-organisaatioille-j%C3%A4nnitteiden-t>
- Lüscher, L.S & Lewis, M.W. 2008 Organizational change and managerial sensemaking: Working through paradox.- Academy of management Journal, Academy of Management Journal 2008, Vol. 51, No. 2, 221–240
- Nieminen, M., Talja, H., Heikkilä, J.-P., Airola, M., Viitanen, K., Tuovinen, J. (2017). Muutosjoustavuus. Organisaation resilienssin tukeminen. VTT Technology 318: VTT. <https://www.vtt.fi/inf/pdf/technology/2017/T318.pdf>
- Smith, W. & Lewis, M . 2011- Toward a theory of paradox: a dynamic equilibrium model of organizing. Academy of Management Review 36(2011) 2, 381–403

bey⁰nd

the obvious

Mika Nieminen
mika.nieminen@vtt.fi
+358 401590283

Merja Airola
merja.airola@vtt.fi

Marinka Lanne
marinka.lanne@vtt.fi

Jouko Heikkilä
Jouko.heikkila@vtt.fi

Heli Talja
helitalja@gmail.com

Marja Ylönen
marja.ylonen@vtt.fi